

5. ÜNİTE: KURTULUŞ SAVAŞI (CEPHELER VE MUHAREBELER)

KONU 1: DOĞU CEPHESİ

- Düzenli ordunun savaştığı ilk cephe dir.
- Doğu Anadolu'da Kazım Karabekir komutasında Osmanlı Devleti'nden kalan düzenli birlik olan 15. Kolordu bulunmaktadır.
- Kazım Karabekir, Mondros hükümlerine uymayarak emrindeki birliği dağıtmamıştır.
- Bu cephede Ermenilerle savaşılmıştır.

Ermeni Sorunu

- Ermeniler Osmanlı Devleti'nden ayrılmak için ayaklanan son azınlıklardır. (Millet-i Sadıka)
- Ermeni sorunu, 93 Harbi sırasında Ruslar, Doğu Anadolu'yu işgal edince Ermenileri kıskırtmaları ve savaş sonunda imzalanan Ayestefanos ve Berlin Antlaşmalarına "Ermenilerin oturduğu yerlerde ıslahatlar yapılacaktır." Maddesini koydurmaları ile başlamıştır.
- I. Dünya Savaşı'na kadar zaman zaman ayaklanan Ermeniler, savaş sırasında ordumuza zarar verince Osmanlı Hükümeti, 1915'te Tehcir Kanunu'nu çıkartarak Ermenileri Doğu Anadolu'dan Suriye'ye zorunlu olarak göç ettirmiştir.

Kurtuluş Savaşı'nda Ermeniler

- I. Dünya Savaşı sürerken Rusya'da Bolşevik İhtilal'i çıkınca bugünkü Ermenistan'da bir Ermeni devleti kuruldu. (1918)
- Ermeniler, Sevr'i hayata geçirmek, İtilaf Devletleri'nin kendilerini vaat ettiği Doğu Anadolu'yu alabilmek için saldırılar başladı.
- Bunun üzerine Doğu Cephesi Komutanlığı'na getirilen Kazım Karabekir, önce Ermeni saldırılarını durdurdu.
- 28 Eylül'de taarruza geçti. 3 Aralık 1920'de Gümrü'ye kadar olan topraklar Ermenilerden temizlendi.
- Gümrü önlerinde yenilgiyi kabul eden Ermeniler ile Gümrü Antlaşması yapıldı.

GÜMRÜ BARIŞ ANTLAŞMASI (3 ARALIK 1920)

Maddeleri

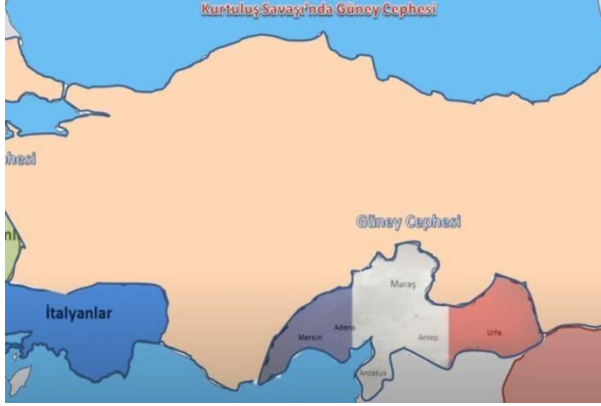
- Kars, Sarıkamış, Kağızman, Iğdır Türkiye toprağı olacak.
- Türkiye-Ermenistan sınırı Aras Nehri-Çıldır Gölü hattı olacak.
- Ermenistan Sevr'i tanımayacak.

ANTLAŞMANIN ÖNEMİ

- Gümrü Antlaşması ile TBMM'nin varlığını kabul eden ilk devlet Ermenistan oldu.
- Misak-ı Milli'yi kabul eden ilk devlet Ermenistan olmuştur.
- Böylece Ermeniler, Sevr'de kendilerine verilen haklardan vazgeçti.
- Doğu Cephesi kapandı ve buradaki birlikler Batı Cephesi'ne gönderildi.
- Bu antlaşma TBMM'nin yabancı bir devletle imzaladığı ilk antlaşmadır.

DİKKAT: Gümrü Antlaşması, doğu sınırımızı belirleyen üç antlaşmadan ilkidir. (Diğerleri Moskova ve Kars Antlaşmaları olacak.)

KONU 2: GÜNEY CEPHESİ

- Güney Cephesi Düzenli ordunun savaşmadığı tek cephe dir.
- Bu cephede mücadele başından sonuna kadar Kuva-yı Milliye birlikleri ile yürütülmüştür.
- Bu cephede Mücadele Fransa'ya karşı yürütülmüştür.
- Ayrıca Tehcir Kanunu ile bölgeye gelen ve Fransızların silahlandığı Ermenilerle mücadele edilmiştir. (Fransızlar Ermenilerden güya intikam tugayları kurmuştur.)

CEPHEDE MÜCADELE

- Güney cephesinde halk, gerek Yılanoğlu, Tayyar Rahime, Sütçü İmam gibi yerel vatanseverler, gerekse Temsil heyetinin bölgedeki direnişi örgütlemek için gönderdiği, Ali Saip Bey, Üsteğmen Salih (Şahin Bey) gibi askerler sayesinde birleşmiş, örgütlenmiş ve mücadele etmiştir.

DİKKAT: Kuva-yı Milliye hareketi ilk kez bu cephede doğmuştur. (Hatay-Dörtyol)

- Adana, Antep, Urfa, Maraş gibi şehirlerimizde büyük bir mücadele ve vatanseverlik örneği gösterilmiştir.

- Maraş'ta mücadele Sütçü İmam liderliğinde,

- Antep'te Üsteğmen Salih (Şahin Bey) liderliğinde,

- Urfa'da ise Ali Saip Bey liderliğinde yürütülmüştür.

TMMB, bu şehirlerimize gösterdikleri üstün direniş ve vatanseverlik nedeniyle;

- Kahraman (Maraş),
- Gazi (Antep),
- Şanlı (Urfa) unvanlarını vermiştir.

CEPHENİN KAPANIŞI

• Fransızlar, Güney cephesinde ummadıkları bir direniş ve mücadele ile karşılaşınca tüm planlarının gerçekleşmesini Batı cephesinde, Yunan ordusunun başarısına bağladılar. Yunanlıların Batı cephesinde aldıkları yenilgiler, (Buradaki dönüm noktası SAKARYA MUHAREBESİDİR.) üzerine TBMM hükümeti ile 1921 Ankara Antlaşmasını imzalayarak Anadolu'dan çekildiler.

NOT: Ankara Antlaşması daha ayrıntılı olarak Sakarya Muharebesinin sonuçları kısmında işlenmiştir. Ayrıntılı bilgi için bakınız: [Sakarya Muharebesi](#)

DİKKAT:

- Anadolu'nun Güney sahilleri İtalya tarafından işgal edilmiştir.
- Ancak İtalya, Paris Barış Konferansında İzmir'in Yunanistan'a verilmesi nedeniyle İtilaf devletleri ile ayrılığa düşmüş, Anadolu işgalinde de diğerleri gibi davranmamıştır.
- Bu yüzden İtalya ile kayda değer bir çatışma yaşanmamıştır.
- İtalya'da tıpkı Fransa gibi Anadolu'da ki kalıcılığını Yunan işgalinin başarısına bağlamış, yunanlıların başaramayacağını anladıkları zaman Anadolu'yu terk etmiştir.

İtalya;

- II. İnönü Muharebesinden sonra Anadolu'da ki askerlerini çekmeye başlamıştır.
- Sakarya Muharebesinden sonra ise Anadolu'dan tamamen çekilmiştir.

KONU 3: BATI CEPHESİ/ I. İNÖNÜ MUHAREBESİ

BATI CEPHESİ VE DÜZENLİ ORDUNUN KURULUŞU

- Kurtuluş Savaşında esas mücadelenin yaşandığı cephe dir.
- Bu cephede düşman Yunanistan'dır.
- İtilaf Devletleri Osmanlı Devletine ait tüm planların gerçekleştirmek için Yunanistan'ı kullanmıştır.
- Batı cephesi fiilen Yunanların İzmir'i işgaliyle açılmıştır.
- Mücadele düzenli ordu kurulana kadar Kuva-yı Milliye Birlikleri ile yürütülmüştür.
- Bu birlikler İzmir Reddi İlhak Cemiyeti'nin çalışmaları, Balıkesir ve Akşehir kongrelerinin çalışmalarıyla birleştirilmiştir.
- Sivas Kongresinde seçilen Temsil Heyeti; Batı cephesi Kuva-yı Milliye birlikleri komutanlığına Ali Fuat Cebesoy'u getirmiştir.
- Böylece Kuva-yı Milliye birlikleri arasında koordinasyon sağlanmıştır.
- Ancak, mücadeleyi sonuna kadar Kuva-yı Milliye ile yürütmek mümkün değildi.

Kuva-yı Milliye'nin Sınırlı Olan Yönleri

- Yunan işgalini yavaşlatsa da durdurabilecek ya da yurttan atabilecek güce sahip olmaması.
- Kuva-yı Milliye birliklerinin askeri düzen ve disiplinden yoksun olması.
- Bazı Kuva-yı Milliye liderlerinin emir almak istememesi.
- Bazı Kuva-yı Milliye liderlerinin bastırdıkları isyandan sonra hukuk devleti anlayışına ters düşen uygulamaları
- İhtiyaçların karşılanmasında zaman zaman halka baskı yapılması ya da Kuva-yı Milliye adının kullanılması.

DİKKAT: Kuva-yı Milliye konusunu daha önce işlemiştik. Kuva-yı Milliye ile ilgili daha ayrıntılı bilgi almak için bakınız: [Kuva-yı Milliye](#)

Kuva-yı Milliye'nin Yetersizliğini Ortaya Çıkaran Olay

- Mustafa Kemal bir an önce düzenli ordu kurmak gerektiğinin farkında idi.
- Kuva-yı Milliye'nin yetersizliği İtilaf Devletleri'nin Sevr Antlaşmasını Osmanlı Devleti'ne kabul ettirmek için Yunanlılara yaptırdıkları kapsamlı taarruz ile ortaya çıkmıştı.
- Bir anda büyük miktarda toprak kaybedilmişti. Bursa, Yunan işgaline uğramış; Yunanlılar, Eskişehir kapılarına dayanmıştı.
- Bu olay sonucu BMM düzenli ordunun kurulması kararını verdi.
- Kuva-yı Milliye birlikleri geri çekilerek yeni kurulan düzenli ordu birliklerine katıldı.
- Bu cephede düzenli ordunun kurulması ve 8 Kasım 1920'de İsmet İnönü'nün Batı Cephesi Komutanlığı getirilmesiyle muharebeler dönemi başlamıştır.

NOT: Düzenli ordunun kurulmasıyla Kuva-yı Milliye birlikleri düzenli orduya katılmış ancak Kuva-yı Milliye ruhu savaşın sonuna kadar devam etmiştir.

Kısacası,

- İngilizlerin desteklediği Yunanlılarla mücadele verilmiştir.
- Yeni kurulan düzenli ordu ile savaşılmıştır.

Bu cephede sırasıyla

- I. İnönü Muharebesi,
- II. İnönü Muharebesi,
- Kütahya-Eskişehir Savaşları,
- Sakarya Meydan Muharebesi,
- Büyük Taarruz ve Başkumandanlık Meydan Muharebesi yaşanmıştır.

BİRİNCİ İNÖNÜ MUHAREBESİ (6-10 OCAK 1921)

DİKKAT: TBMM ve Millî Kuvvetler hiçbir siyasî başarıyı kolay elde etmemiştir. Siyasî başarı için Askerî başarı kazanmak gerekmiştir. Bu yüzden hangi savaşın ardından hangi gelişmelerin yaşandığını bilmemiz gerekir. Bu ünite de ki ders çalışma şeklimiz bu olmalı: "Hangi Savaş, hangi siyasî başarıları beraberinde getirdi?"

Çerkez Ethem İsyanı:

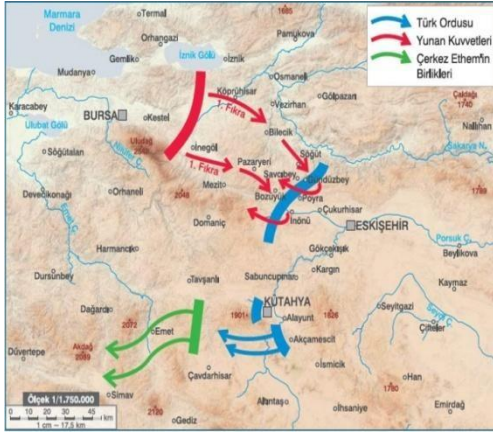
- Çerkez Ethem, Batı Cephesi'ndeki en güçlü Kuva-yı Milliye birliğinin komutanıdır.
- Onun birliklerine Kuva-yı Seyyare denilmiştir.
- Düzenli ordunun kurulması kararı üzerine I. İnönü Muharebesi'nden hemen önce isyan etmiştir.
- Kuruluş aşamasındaki düzenli ordu, önce İnönü önlerinde Yunanlıları püskürtmüştür.
- Ardından bu isyanla ilgilenmiştir. Zor olsa da, bu isyanı bastırmıştır.

I. İnönü Muharebesinin Nedenleri:

- Eskişehir üzerinden Ankara'ya ulaşmak.
- TBMM'yi dağıtmak.
- Sevr'i uygulamaya çalışmak.
- Ankara'ya giden demiryolunu ele geçirmek.

Muharebe

- Yunanlılar, Sevr'i kabul ettirmek için yaptıkları bir önceki saldırıda çok da önemli bir direnişle karşılaşmadan ilerlemişlerdi.

- Türklerin Kuva-yı Milliye birliklerini geri çekerek düzenli ordu kurdukları haberini alsalar da bu ordudan büyük bir direniş beklemiyorlardı.
- Ayrıca en büyük Kuva-yı Milli birliklerini emri altında tutan Çerkez Ethem İsyan etmişti.
- Yunanlılar, bu isyandan da faydalanmak için Eskişehir'e doğru iki koldan harekete geçtiler. (6 Ocak 1921)
- Eskişehir İnönü mevkilerinde, hiç ummadıkları kadar sert bir savunma ile karşılaşan Yunan ordusu 11 Ocak 1921'de İnönü mevzilerini geçemeyeceklerini anlayarak geri çekildiler.

DİKKAT: I. İnönü Muharebesi Albay İsmet Bey komutasında yapıldığı için bu ismi almamıştır. Savaş Eskişehir'in İNÖNÜ mevkilerinde yapıldığı için bu ismi almıştır. Albay İsmet Bey'de bu başarılarından dolayı İnönü soyadını almıştır.

DİKKAT: I. İnönü Muharebesi, Batı Cephesinde, Yunanlılara karşı düzenli ordunun kazandığı ilk savaştır.

DİKKAT: I. İnönü Muharebesi, Türk ordusu açısından bir SAVUNMA savaşıdır.

I. İNÖNÜ MUHAREBESİNİN SONUÇLARI:

- Türk halkının, TBMM'ye, düzenli orduya ve kurtuluşa karşı olan güveni artmıştır.
- Asker kaçakları azalmış, askere alma işlemleri kolaylaşmıştır.
- Yeni Türk Devleti'nin ilk anayasası olan Teşkilat-ı Esasiye kabul edildi.
- İstiklal Marşı kabul edildi
- İtilaf Devletleri arasındaki görüş ayrılıkları artmış, Londra Konferansı toplanmış ve TBMM çağırılmıştır.
- Sovyet Rusya ile Moskova Antlaşması imzalandı.
- Afganistan ile dostluk antlaşması imzalandı.

NOT: Afganistan, böylece TBMM'nin varlığını ve Misak-ı Milli'yi kabul eden ilk Müslüman devlet olmuştur.

TEŞKİLAT-I ESASİYE (1921 ANAYASASI)

Teşkilat-ı Esasiye neden TBMM açıldığında değil de I. İnönü Muharebesi'nden sonra ilan edilmiştir?

- Çünkü yeni bir anayasa ilan etmek, yeni bir devlet kurulduğunun ilan edilmesi anlamına gelmektedir.
- Bu yüzden de önemli bir askeri bir başarı kazanılması beklenmiştir.

NOT: Yine I. İnönü Muharebesinden sonra kabul edilen İSTİKLAL MARŞI' dayeni bir devlet kurulduğunu ilan etmek anlamına gelir.

Teşkilat- ı Esasiye'nin Önemli Özellikleri:

- Yeni Türk Devleti'nin kurulduğunun hukukî ve siyasî kanıtıdır.
- TBMM'nin açıldıktan sonra günün ihtiyaçlarına göre çıkardığı kanunların birleştirilmesiyle oluşmuş, Milli Mücadelenin düzenli bir biçimde yürütülmesinin sağlamıştır.
- 23 Maddeden oluşur.
- Olağanüstü koşullarda hazırlandığı için kişi hak hürriyetlerine yer verilmemiştir. Bu kısım Kanun-i Esasi'den ayrılmıştır.
- Güçler birliği ilkesi ve bunun sonucunda Meclis hükümeti sistemi benimsenmiştir.
- Milli egemenlik, tek meclis, meclis üstünlüğü vb. temel ilkelere dayanır.
- 1924 Anayasasına kadar yürürlükte kalmıştır.

DİKKAT: Sorularda bize Teşkilat-ı Esasiye'nin maddeleri değil, bu maddelerden çıkarılabilecek yorumlar sorulmaktadır.

Teşkilat-ı Esasiye'nin önemli maddelerini yorumlayalım

- Madde, "Egemenlik, kayıtsız, şartsız milletindir."

YORUM: Bu maddeden Milli egemenlik ilkesine ulaşırız.

- Yürütme kuvveti ve yasama yetkisi, milletin tek ve gerçek temsilcisi olan Büyük Millet Meclisi'nde belirir ve toplanır.

YORUM: Bu madde ile ilgili üç yorum yapılabilir.

1. Güçler Birliği ilkesinin benimsendiği anlaşılmaktadır.

2. Meclis üstünlüğü ilkesinin anlaşılmaktadır.

3. Tek meclis ilkesinin benimsendiği anlaşılmaktadır. (Kanun-i Esasi'de Meclis-i Mebusan ve Meclis-i Ayan birlikte yasama görevini üstleniyordu.)

- Türkiye Devleti, Büyük Millet Meclisi tarafından idare edilir ve hükümeti «Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümeti» adını taşır.

YORUM: Bu madde ile ilgili iki yorum yapılabilir.

1. Millet egemenliğine dayalı yeni bir devlet kurulduğu ilan edilmektedir. Ancak halkın bölünmesi istenmediği için bu devletin adı konmamıştır.

2. Yeni bir devlet kurduğu için İHTİLALCİ bir Anayasa özelliği gösterir.

- Şeriat hükümlerinin uygulanması,..... TBMM'ye aittir.

YORUM: Bu maddeden Laik bir Anayasa olmadığını anlıyoruz.

- Büyük Millet Meclisi, hükümeti oluşturan bakanlıkları, “özel kanun gereğince seçtiği bakanlar vasıtasıyla yönetir. Meclis, yürütme ile ilgili işlerde bakanlara görev tayin eder; gerekirse bunları değiştirir.
- Büyük Millet Meclisi Başkanı, Bakanlar Kurulu'nun da tabii başkanıdır.

YORUM: Bu iki maddeden MECLİS HÜKÜMETİ sisteminin benimsendiği anlaşılıyor.

NOT: Teşkilat-ı Esasiye’de ki en büyük değişiklik Cumhuriyet’in ilanı ve Kabine Sistemine geçilmesi ile 29 Ekim 1923’te yapılmıştır.

LONDRA KONFERANSI (21 ŞUBAT - 12 MART 1921)

- I. İnönü zaferinden sonra İtilaf Devletleri arasında görüş ayrılıkları iyice artmıştır.
- Batı Anadolu kendisine verilmediği için küstürülmüş olan İtalya,
- Güney cephesinde umduğunu bulamayan Fransa, Yunanlıların aldığı yenilgi üzerine, böyle bir konferansın toplanmasını istemişlerdir.
- İngiltere ise Yunanlılara yeni bir saldırı için zaman kazandırmak istemiştir.
- Sonuçta, Londra Konferansı yapılmıştır.

Yukarıdaki özel sebepler yanında,

- İtilaf Devletleri’nin asıl amacı Sevr’i yumuşatarak Türklere kabul ettirmektir.

TBMM’NİN KONFERANSA KATILMA SEBEPLERİ

- TBMM bu konferanstan bir sonuç çıkmayacağını biliyordu.
- Konferansa gitmekle İtilaf Devletleri tarafından resmen tanınacağı için,
- İtilaf Devletleri’nin "Türkler barış istemiyor." diye propaganda yapmasını engellemek için ve
- Türk milletinin haklı davasını ve Misak-ı Milli’yi tüm dünyaya duyurmak için konferansa katılmıştır.

NOT: İtilaf devletleri TBMM hükümetini resmen tanımamak için başlangıçta Osmanlı hükümetini çağırmış ve yanında TBMM’den temsilci getirmesini istemiştir. TBMM ise ya doğrudan davet edilmesini ya da konferansa katılmayacağını bildirmiştir. Bunun üzerine İtilaf devletleri TBMM’yi doğrudan davet etmek zorunda kalmıştır.

KONFERANS

- İtilaf Devletleri konferansta görüş ayrılığı çıkarmak için hem TBMM’yi hem de İstanbul Hükümeti’ni çağırmıştır.
- Osmanlı Devleti adına Tefrik Paşa’ya söz verildiğinde; “Söz milletin gerçek temsilcilerindir.” diyerek sözü, TBMM’ye bırakmıştır.

Bu durum;

- İstanbul Hükümetinin TBMM’yi milletin gerçek temsilcisi olarak saydığı anlamına gelir.
- Bu davranış, İstanbul hükümeti ve Padişahın TBMM ile girdiği mücadeleyi kaybettiğini kabul etmesi anlamına gelir. Böyle yaparak TBMM ile iyi ilişkiler kurmak ve onun kuracağı yeni düzende yerini almak istemektedir.

- Ayrıca bu sayede itilaf devletlerinin görüş ayrılığı yaratma planı da suya düşmüş olur.

İtilaf Devletleri

- Sevr'deki küçük değişiklikler yaparak kabul ettirmeye çalışmış ama Bekir Sami Bey karşı çıkıp Misak-ı Milli kararlarını açıklayınca konferans sonuçsuz kalmıştır.

Londra Konferansının Sonuçları,

- İtilaf Devletleri, TBMM'yi resmen tanımış oldu.
- İtilaf Devletleri'nin, "Türkler barış istemiyor." Şeklinde propaganda yapmaları da engellenmiştir.
- Kurtuluş Savaşımızın haklı sebepleri ve Misak-ı Milli Dünya'ya duyurulmuş oldu.
- Konferanstan bir sonuç çıkmayınca II. İnönü Muharebesi başlamıştır.

NOT: TBMM Hükümetinin temsilcisi Bekir Sami Bey İtalya, Fransa ve İngiltere ile konferans dışında karşılıklı esir değişimine dayalı özel protokoller imzalamıştır. Ancak bu protokoller "Devletlerin eşitliği" ilkesine aykırı olduğu için TBMM tarafından reddedilmiştir.

MOSKOVA ANTLAŞMASI (16 MART 1921)

DİKKAT:

- Öncelikle ilk bilmemiz gereken konu, Moskova Antlaşması bir Ateşkes ya da Barış Antlaşması değildir. Bu bir Dostluk Antlaşmasıdır.
- Ortak düşmanlara sahip iki yeni rejim TBMM Hükümeti ve Sovyet Rusya birbirlerine dost olduklarının sözünü vermişlerdir.

Peki, ne oldu da yüzyıllarca düşman olan Rusya ile dost olduk? Sebepleri bu açıdan değerlendirmeliyiz.

Moskova Antlaşmasının Sebepleri

- I. Dünya Savaşı'nda Bolşevik ihtilali çıkmış ve Çarlık Rusya'nın yerine kurulan Sovyet Rusya gizli antlaşmaları açıklayarak savaştan çekilmiştir. Bu, Sovyet Rusya'yla İtilaf Devletlerini düşman haline getirmişti. Yani her iki tarafın da düşmanı ortaktı.
- Kapitalist fikirlerin kendi rejimi için zararlı olduğunu düşünen Rusya, bu ülkelerle arasında bir tampon bölge istiyordu.
- Anadolu ve Boğazlarda bulunan İtilaf Devletleri'nin sosyalist rejimi tehdit etmesi.
- Sovyet Rusya, güney sınırını güvence altına almak istiyordu.
- Rusya'nın dış politikada güçlü bir müttefike ihtiyaç duyması.
- TBMM'nin I. İnönü Muharebesini kazanarak kalıcı olacağını ispatlaması
- TBMM'nin doğu sınırını güvence altına almak istemesi.
- TBMM'nin Rusya'dan alacağı askeri ve ekonomik yardıma ihtiyaç duyması.

DİKKAT: TBMM Hükümeti'nin Londra Konferansına davet edilmesi ve Emperyalist ülkelerle anlaşma ihtimali, Moskova Antlaşmasının sebeplerinden birisi olmasa da süreci hızlandırıcı bir rol oynamıştır.

NOT: Türkiye adına Antlaşmayı Ali Fuat Cebesoy başkanlığında bir heyet imzalamıştır.

Moskova Antlaşmasının Maddeleri

- İki taraftan birinin tanımadığı uluslararası antlaşmayı diğer taraf da tanımayacaktır.

YORUM: İki devletin uluslararası alanda ortak hareket edeceği anlamına gelir.

- Çarlık Rusya ile Osmanlı Devleti arasında yapılan antlaşmalar geçersiz sayılacaktır.

YORUM: Bu madde her iki devlette de rejim değişikliği olduğunun göstergesidir. İki yeni rejim TBMM ve Sovyet Rusya, eski rejimleri yok sayıyor. Böylece birbirlerine meşruiyet kazandırıyorlar.

- Sovyet Rusya Misak-ı Millî'yi kabul edecektir.

YORUM: Rusya, Misak-ı Millî'yi kabul eden ilk Avrupalı devlettir.

- Sovyet Rusya, kapitülasyonların kaldırıldığını kabul edecek.
- Sovyet Rusya, TBMM ile Ermenistan ve Gürcistan arasında yapılan antlaşmaları Batum'un Gürcistan'a verilmesi şartıyla kabul edecektir.

YORUM: Batum, Misak-ı Millî'den verilen ilk tavizdir.

KONU 4: BATI CEPHESİ/II. İNÖNÜ MUHAREBESİ (23 MART-1 NİSAN 1921)

İkinci İnönü Muharebesinin Nedenleri

- Eskişehir üzerinden Ankara'ya ulaşmak.
- I. İnönü'nün intikamını almak.
- Sevri zorla kabul ettirmek.
- TBMM'yi dağıtmak.

Muharebe

- Birliklerin komutası, yine Batı Cephesi komutanı İsmet İnönü'dedir.
- Yunanistan'ın I. İnönü Muharebesi'nin yenilgisini unutturarak İngilizlerin desteğini devam ettirmek istemektedir.
- I. İnönü Muharebesinde, Türkleri fazla hafife almışlardı. Bu kez daha iyi hazırlıklarla yine aynı mevzilere saldırdılar.
- Ancak yine başarılı olamayarak geri çekilmişlerdir.

Bu başarıdan sonra Mustafa Kemal,

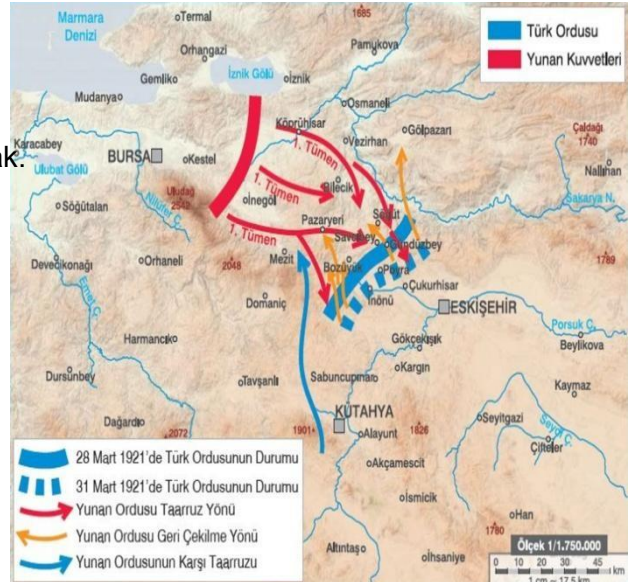

Mustafa Kemal Paşa ise İsmet İnönü'ye gönderdiği tebrik telgrafında "Siz orada sadece düşmanı değil, milletin makûs talihini de yendiniz" diyerek zaferin büyüklüğünü ortaya koymuştur.

İsmet İnönü'ye gönderdiği telgrafta: "Siz orada yalnız düşmanı değil, Türk milletinin makûs talihini de yendiniz." Demmiştir.

NOT: Bu savaş sırasında Yunan ordusu geri çekilirken Türk ordusu saldırmaya çalışmış ancak başarılı olamamıştır. Bu da Türk ordusunun henüz taarruzda gücü olmadığına göstergesidir.

NOT: II. İnönü Muharebesi, Batı cephesinde Yunanlılara karşı kazanılan ikinci zafer ve yapılan ikinci savunma savaşıdır.

II. İnönü Muharebesinin Sonuçları

- Yunanlılar mevcut işgal kuvvetleri ile Anadolu işgalinin başarıya ulaşmayacağını anlayarak yeniden hazırlıklara girişti. İngiltere'den büyük miktarda borç alarak Yunanistan'dan yeni birlikler getirdiler.
- İtalyanlar, Anadolu'da işgal ettiği yerleri terk etmeye başlamıştır.
- Fransızlar, görüşmelere başlamak için Ankara'ya temsilci göndermişlerdir.

DİKKAT: II. İnönü Muharebesi sonucunda herhangi bir siyasi başarı yoktur. (Antlaşma, konferans gibi) Bu yönüyle I. İnönü Muharebesinden ayırabiliriz.

KONU 5: BATI CEPHESİ/KÜTAHYA-ESKİŞEHİR MUHAREBESİ (10 TEMMUZ - 24 TEMMUZ 1921)

Kütahya - Eskişehir Muharebelerinin Nedenleri

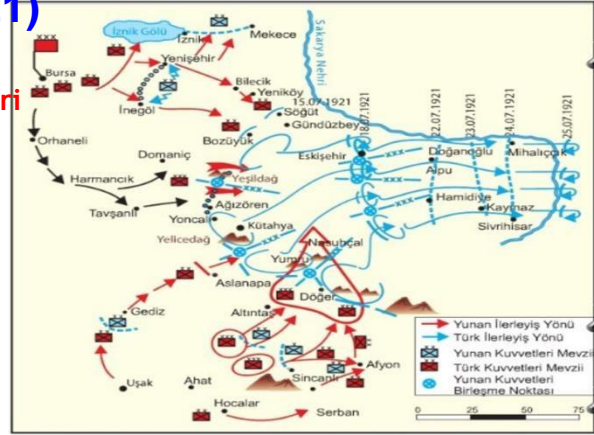
- Eskişehir üzerinden Ankara'ya ulaşmak.
- I. İnönü ve II. İnönü muharebelerinin intikamını almak.
- Sevr'i zorla kabulettirmek.
- TBMM'yi dağıtmak.

Muharebe

- İnönü muharebelerinden mağlup ayrılan Yunanlılar yeniden geniş çaplı bir saldırıya hazırlandılar. Asker ve teçhizat yönünden güçlerini arttırdılar. İngiliz Hükümeti araç gereç bakımından Yunanlılara yardım etti.
- Daha önceki saldırılardan çok daha büyük kuvvetlerle iki kol üzerinden saldırıya geçtiler. Bir kol Kütahya'ya doğru ilerlerken, diğer kol Eskişehir'e saldırmıştır.
- Türk ve Yunan kuvvetleri arasında zaten bir dengesizlik vardı. Yunan ordusu sayı olarak, teçhizat açısından Türk ordusundan çok üstündü. Şimdi bu fark daha da açılmıştı.
- Bu saldırı ile, Afyon, Kütahya ve Eskişehir'i ele geçirdiler.
- Mustafa Kemal, Türk ordusunun daha fazla kayıp vermesini önlemek için bütün birliklerin Sakarya nehrinin doğusunda çekilmesini tavsiye etti.
- Onun tavsiyesi ile Türk ordusu bir miktar toprağı (Eskişehir ile Sakarya nehri arasını) terk ederek Sakarya Irmağının doğusuna çekildi.
- **Böylece**, Sakarya Nehri, iki ordu arasındaki doğal sınır oldu.

DİKKAT: Mustafa Kemal'in Kurtuluş savaşı ile ilgili temel stratejisi şudur: Yunanlıları bir kez durdurursak bir daha hareket edecek kuvvetleri kalmayacak ve onları Anadolu'nun içlerine çektiğimiz kadar durdurma ihtimalimiz artacaktır. Bu yüzden Kütahya-Eskişehir Muharebeleri bir bozgunun çok planlı bir geri çekiliştir.

NOT: Kütahya-Eskişehir muharebeleri, Batı Cephesinde Yunanlılara karşı yapılan üçüncü savunma savaşı ve alınan tek yenilgidir.

Eskişehir - Kütahya Savaşlarının Yapıldığı Yer ve Tarafların Harekâtı

Kütahya - Eskişehir Muharebelerinin Sonuçları

- Afyon, Kütahya, Eskişehir gibi önemli merkezler işgal edildi.
- TBMM'deki muhalif gruplar yeniden Mustafa Kemal'i sorumu tuttular ve meclisin Ankara dışına taşınmasını önerdiler.
- I. Ve II. İnönü Muharebeleri ile oluşan olumlu hava bir anda yok oldu. Yeniden asker kaçaklarının sayısı arttı. Askere alma işlemlerinde zorluklar yaşanmaya başladı.
- Mustafa Kemal, BAŞKOMUTANLIK yasası ile Türk ordusunun başına geçti.
- Mustafa Kemal, Başkomutanlık yasasının kendisine verdiği yetkiyi kullanarak, ordunun ihtiyaçlarını karşılamak için Tekâlif-i Milliye Emirleri'ni yayınladı.

Başkomutanlık Yasası (5 Ağustos 1921)

- Kütahya-Eskişehir Muharebelerinde alınan yenilgilerin ardından moraller bozulmuş, Meclisin, Kayseri ya da Sivas'a taşınması önerileri gündeme gelmiştir.
- Muhalif kesim: "Hani nerede büyük komutan, ordunun başına geçsin de kurtarsın bizi." Diyordu.

- Diğer yandan ona bağlı milletvekilleri de ordunun başına geçmesi gerektiğini düşünüyordu.
- Bu isteklerin ardından Mustafa Kemal ordunun başına geçmeye karar verdi.
- Ancak Türk ordusu kritik bir savaşın eşiğindeydi. Hızlı karar alıp, bunların sorgulanmadan uygulanması gerekiyordu.
- Bu yüzden TBMM'den üç aylığına yasama ve yürütme ile ilgili yetkilerini kendisine devretmesini istedi.

Sonuç olarak 5 Ağustos 1921'de çıkarılan Başkomutanlık yasası ile;

- Mustafa Kemal, Türk ordusunun başına geçmiş,
- TBMM, üç aylığına yasama ve yürütme ile ilgili yetkilerini Mustafa Kemal'e devretmiştir.

DİKKAT: Böylece, Amasya Genelgesi'nden sonra çıkardığı asker üniformalarını bir kez daha giyinmiştir.

Tekâlif-i Milliye Emirleri (7-8 Ağustos 1921)

- Mustafa Kemal Paşa "Başkomutanlık Yasası'nın" kendine verdiği yetkiye dayanarak "yasama" gücünü kullanmış ve Kütahya-Eskişehir Savaşları sonrasında ağırlıklarını büyük ölçüde kaybetmiş Türk ordusunun, ihtiyaçlarının halk tarafından karşılanması amacıyla Tekâlif-i Millîye Emirleri'ni (Millî Yükümlülükler) yayımlamıştır.

Savaş sırasında Anadolu halkının orduya yaptığı yardımları betimleyen bir tablo

Bu emirler:

- Her ilçede birer tane Tekâlif-i Milliye komisyonu kurulacaktır.
- Halk, elindeki silah ve cephaneyi üç gün içinde orduya teslim edecek.
- Her aile bir askeri giydirecek.

- Yiyecekvegiyecek maddelerinin %40'ına el konacakve bunların karşılığı daha sonra ödenecek.
- Ticaret adamlarının elindeki her türlü giyim eşyasının %40'ına el konacakve bunların karşılığı daha sonra ödenecek.
- Her türlü makineli aracın %40'ına el konacak.
- Halkın elindeki binek hayvanların ve taşıt araçlarının %20'sine el konacak.
- Sahipsiz bütün mallara el konulacak.
- Tüm demirci, dökümcü, nalbant, terzi, marangoz gibi iş sahipleri ordunun emrinde çalışacak.
- Halkın elindeki ulaşım araçları ile ayda bir defa olmak üzere 100 km'lik mesafeye ücretsiz askerî ulaşım yapacak.

NOT: Yasanın hedefine ulaşması için İstiklal Mahkemeleri'nden yararlanıldı.

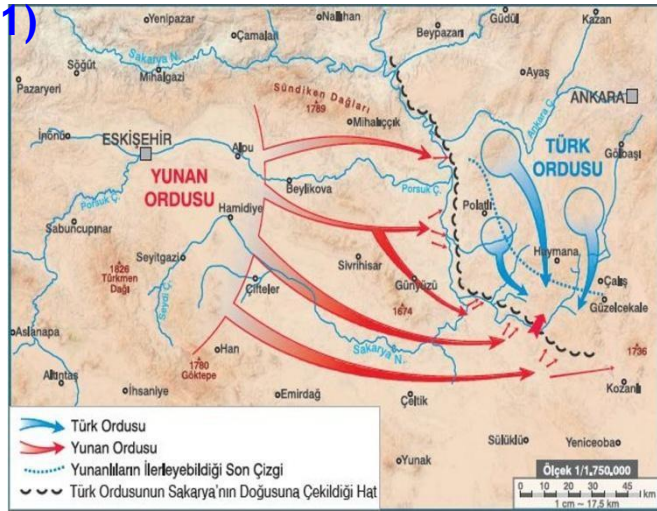
Bu emirlerin yayınlanış amacı

- Sakarya Savaşı öncesinde orduyu hazırlamaktır.
- Bir diğer amaç zaten canıyla savaşta olan Türk milletini malıyla da savaşa ortak etmektir.

KONU 6: BATI CEPHESİ / SAKARYA MEYDAN MUHAREBESİ (23 AĞUSTOS-13 EYLÜL 1921)

Nedenleri

- Eskişehir-Kütahya muharebelerini kazanan Yunanların Türk ordusunun toparlanmasına fırsat vermeden orduyu yok etmek istemeleri.
- Yunanlıların, Ankara'nın ele geçirilip meclisin dağıtılmak ve kurtuluş mücadelemizi sona erdirmek istemeleri.
- Yunanlıların, Sevr Antlaşması'nı Türklere kabul ettirmek istemeleri.

Muharebe

- Türk ordusunun başında Başkomutan Mustafa Kemal vardır.
- Ayrıca Genelkurmay başkanı Fevzi ÇAKMAK ve Batı Cephesi komutanı İsmet İNÖNÜ'DE savaşta görev almıştır.
- Muharebe 100 kilometrelik bir alanda yapıldı.
- Mustafa Kemal, **“Hattı müdafaa yoktur, sathı müdafaa vardır. O satıh bütün vatandır. Vatanın her karış toprağı askerlerimizin kanlarıyla sulanmadıkça terk olunamaz. Büyük küçük her birlik düşman karşısında geri çekilmek zorunda kalabilir. Bu birlikler ilk durabildiği noktada tekrar mevzi alıp savaşımaya devam etmelidir. Yanındaki birliğin geri çekilmek zorunda olduğunu gören birlikler geri çekilmeyecektir. Sonuna kadar mevzilerinde savaşa devam edecektir”** diyerek düşmanın bulunduğu her yeri savaş alanı ilan etmiştir.
- Mustafa Kemal'in bu sözleri, Türk ordusuna gönderilmiş bir cephe emridir. Dünya savaş tarihinde ilk kez uygulanan bir savaş taktiğidir.

- Yunanlılar 22 gün 22 gece süren saldırıları sonucunda, taarruz gücü tamamen kırılarak geri çekilmeye başladı.
 - 13 Eylül 1921'de Türk ordusu parlak bir zafer kazandı ve düşman Sakarya Nehri'nin batısında atıldı.
- NOT:** Sakarya Meydan Muharebesi çok fazla subay kaybı yaşandığı için tarihimize SUBAYLAR SAVAŞI olarak geçmiştir.
- NOT:** Sakarya Zaferi, Batı Cephesinde Yunanlılara karşı kazanılan 3. zaferdir. Ve son Savunma savaşıdır.

Sakarya Muharebesinin Sonuçları

- 1683'teki II. Viyana Kuşatması'ndan beri süren Türk geri çekilmesi sona erdi.
- Yunanlıların taarruz gücü kırıldı. Roller değişti, saldırı sırası Türklere geçti.
- Kütahya-Eskişehir Muharebeleri'nin tüm olumsuz havası kayboldu.
- İtalyanlar, Anadolu'dan tamamen çekildi.
- Fransa ile Ankara Antlaşması yapıldı.
- Böylece, İtilaf bloğu parçalandı, İngiltere yalnız kaldı.
- Sovyet Rusya aracılığıyla Kafkas Devletleri ile TBMM arasında Kars Antlaşması yapıldı.
- İtilaf Devletleri Yunanlılara toparlanmaları için vakit kazandırmak amacıyla TBMM'ye ateşkes ve barış önerdiler.
- Halkın TBMM'ye olan güveni arttı.
- Mustafa Kemal'e gazilik ve mareşallik unvanı verildi.
- İngilizlerle yapılan anlaşma gereği, İstanbul'un işgali sırasında Malta'ya sürgün edilen Türklerin dönüşleri sağlandı.

KARS ANTLAŞMASI (13 EKİM 1921)

- Sovyet Rusya ile Moskova Antlaşması'nda doğu sınırlarıyla ilgili bazı noktalar kesin çözüme kavuşmamıştı. (Çünkü Sovyet Rusya ile doğrudan sınırlarımız yoktu. Doğu sınırlarımız Kafkas Cumhuriyetleriyle.)
- Sakarya zaferi sonrası TBMM Hükümeti ile Sovyet Rusya güdümündeki Ermenistan, Gürcistan ve Azerbaycan Cumhuriyetleri ile imzalandı.
- Sovyet Rusya ile imzalanan Moskova Antlaşmasının sınırlar ile ilgili kısmı asıl sınır komşumuz olan Kafkas Cumhuriyetleri ile tekrar edilmiştir.

ÖNEMİ:

- Kars Antlaşması'yla doğu sınırlarımız kesin olarak çizildi.
- Doğu sınırlarımızı belirleyen üç antlaşmadan sonuncusudur. Birinci antlaşma Gümrü, İkincisi ise Moskova antlaşmaları.

ANKARA ANTLAŞMASI (20 EKİM 1921)

- TBMM ile Fransa arasında imzalandı.
- Böylece iki devlet arasındaki savaş sona erdi.
- İskenderun ve Hatay dışındaki bugünkü Türkiye-Suriye sınırı çizildi.

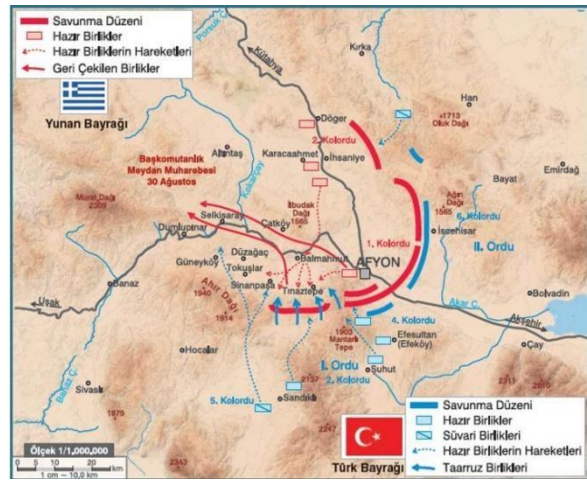
- Hatay'ın alınamaması Misak-ı Milli'ye aykırıdır. Misak-ı Milli'den verilen ikinci tavizdir. (Birincisi Batum)

ÖNEMİ:

- Ankara Antlaşması ile ilk defa bir İtilaf Devleti, Misak-ı Milli'yi kabul etmiş oldu.
- Türkiye-Suriye sınırı güvence altına alındı.
- Güney cephesi kapandı. Buradaki birlikler batıya gönderildi.
- Fransa'nın Misak-ı Milli'yi tanıması İngiltere'yi dış politikada yalnız bıraktı.
- Böylece İtilaf devletleri Bloğu tam anlamıyla parçalandı. (İngiltere, İtalya'dan sonra Fransa'yı da kaybetmiş oldu.)

KONU 7: BATI CEPHESİ / BÜYÜK TAARRUZ VE BAŞKOMUTANLIK MEYDAN MUHAREBESİ (26 AĞUSTOS - 18 EYLÜL 1922)

- Sakarya zaferinden sonra TBMM'nin ortadan kaldırılamayacağını anlayan Yunanlılar, Afyon-Eskişehir hattına geri çekildiler. Bu bölgedeki mevzilerini güçlendirerek savunma hatları oluşturmaya başladılar.
- Buna karşılık Türk ordusu işe düşmanı yurttan tamamen atabilmek için taarruz hazırlıklarına hız verdi.
- Mustafa Kemal'in başkomutanlık süresinin bitmesi üzerine, TBMM bu süreyi 3'er aylık dilimlerde birkaç kez daha uzattı. Ardından da süresiz olarak uzattı.

- Yaklaşık bir yıl boyunca süren hazırlıklar sonunda, savunma yapacak Yunan ordusuna denk bir kuvvet meydana getirilebildi.
- Türkiye'nin klasik bir cephe savaşına harcaacak ne gücü ne de zamanı vardı. Buna göre bir plan yapıldı.

Türk ordusunun taarruz planı,

- Düşmanı şaşırtıp hızlı sonuç almak üzere kurulmuştu.
- Bunun için düşmanı en son beklediği yerden, savunma hattının merkezinden vurmaya üzerine kurulmuştur.
- Planın başarılı olabilmesi için büyük bir gizlilik gereklidir.
- Düşman son ana kadar asıl sonuç alıcı saldırının nereye yapılacağını anlamamalıdır.
- Dumlupınar yönüne doğru baskın biçiminde başlayacak olan taarruz, bir meydan muharebesine dönüşülecek ve düşman kuvvetleri tamamen yok edilecekti.

BÜYÜK TAARRUZ

- 26 Ağustos günü düşmanın sağlaştırmış cepheleri yarıldı.
- Mevzilerini bırakıp kaçan düşman ordusu, **Dumlupınar'da kuşatılarak 30 Ağustos 1922'de Başkomutanlık Meydan Muharebesi'yle yok edildi.**

Mustafa Kemal, Kocatepe'de

"24 Ağustos 1922'de karargâhımızı Akşehir'den, taarruz cephesi gerisindeki Şuhut Kasabası'na getirttik, 25 Ağustos 1922 sabahı da Şuhut'tan savaşı idare ettiğimiz Kocatepe'nin güneybatısındaki çadırı ordugâha naklettik. 26 Ağustos sabahı Kocatepe'de hazır bulunuyorduk. Sabah saat 5,30'da topçu ateşimizle taarruz başladı." Mustafa Kemal, "Nutuk'ta söylediği gibi, işgalciyi kesin ve sürekli bir saldırıyla söküp atmak üzere, 26 Ağustos 1922'de Kocatepe'deydi... Büyük Taarruz'un saati gelmiş çatmıştı.

- 9 Eylül'de Türk süvarileri İzmir'e girdi. (İzmir'in Kurtuluşu)
- 18 Eylül'de Batı Anadolu'da hiçbir Yunan askeri kalmamıştı.

Büyük Taarruzdan sonra;

- Büyük Taarruzun başarıyla sonuçlanması İngiltere'nin işgal politikasını ve Orta Doğu'daki planlarını alt üstetti.
- Büyük Taarruz'dan sonra Türk ordusunun Trakya'daki Yunan işgaline de son vermek için boğazlara yönelmesi Türk-İngiliz savaşını gündeme getirdiyse de İtilaf Devletleri Türk tarafının isteklerini kabul etmek zorunda kaldı.
- Mudanya'da bir ateşkes antlaşması imzalandı ve sorunların barışçı yoldan çözümünün önü açılmış oldu.

KONU 8: MUDANYA ATEŞKES ANTLAŞMASI (11 EKİM 1922)

- Türk ordusunun İngilizlerin elinde bulunan İstanbul'u ve Yunan işgalinden Trakya'yı kurtarmak amacıyla Çanakkale ve İzmit üzerine (Boğazlar bölgesi) yürümesi nedeniyle, İtilaf Devletleri barış istemek zorunda kaldı.

İngiltere'nin ateşkes görüşmelerini kabul etmelerinde,

- Fransa ve İtalya'nın desteğini kaybetmesi,
- İngiliz sömürgelerinin savaştan bıktığı için asker vermeyi reddetmesi,
- İngiltere'de ki Lody Geroge Hükümeti, kendi kamuoyundan da yeni bir savaş için destek bulamadı.
- Ayrıca İngilizlerin yeni bir savaşı göze alamayışındaki bir diğer sebep; Mustafa Kemal'in "Boğazlar için Türkler ile İngilizler savaşırsa Sovyet Rusya'da savaşa girecek." Şeklinde bir dedikodu yaymasıdır.

Türk tarafı ise;

- Bu gergin ortamda, son derece kararlı bir tavır sergilemiştir.
- Hem yeni bir savaş istemediğimizin mesajını vermişiz.
- Hem de Boğazlar ve Özellikle Yunan işgali altındaki Doğu Trakya konusunda ne kadar kararlı olduğumuzu göstermişiz.

DİKKAT: Başkomutanlık meydan muharebesi, Büyük taarruz'un son safhasıdır. Bizzat Başkomutan Mustafa Kemal tarafından yönetildiği için bu ismi almıştır.

- Şimdi yapılması gereken, tamamen bozulmuş şekilde kaçan düşmanın hem toparlanmasına izin vermemek, hem de kaçarken yenilginin acısını masum Türk halkına zulüm etmesini engellemekti.
- Bunun izin hiç durmadan düşmanın kovalanması gerekiyordu.
- Bu amaçla Atatürk tarihi sözlerinden birini daha söyledi: "**Ordular ilk hedefiniz Akdeniz'dir. İleri!**"
- Türk ordusu 2 Eylül'de Uşak'a girdi. Yunan ordusu başkomutanı General Trikopis esir alındı.

DİKKAT: Yunanlılar, Büyük Taarruzun ardından kaçarken savunmaz Türklere karşı büyük katliamlar yapmıştır. Doğu Trakya Türklerinin de Yunan zulmüne uğrayacağı endişesi, bu konuda acele etmemiz için sebebidir.

Mudanya Mütarekesini (11 Ekim 1922) imzalayan Türk ve İtilaf Devletleri generalleri. Soldan sıra ile: Fransız Generali Charpy, İngiliz Generali Harrington, Garp Cephesi Orduları Kumandanı İsmet Paşa, İtalyan Generali Mombelli.

Mudanya Ateşkesi'ne

- İngiltere,
- Fransa ve
- İtalya temsilcileri katıldı.
- TBMM adına batı cephesi komutanı, İnönü zaferlerinin kahramanı İsmet Paşa katıldı.
- Yunanistan temsilcisi toplantıya alınmadı.

DİKKAT: Ateşkes görüşmelerine, Yunan temsilcisinin alınmaması aslında Kurtuluş Savaşını kimlere karşı yaptığımızın en büyük kanıtıdır.

ALINAN KARARLAR

- 14-15 Ekim gecesinden itibaren silahlı çatışmalar duracaktır.
- Yunan ordusu 15 gün içinde Doğu Trakya'yı boşaltarak İtilaf Devletleri'ne verecektir. İtilaf Devletleri de en geç bir ay içinde TBMM'ye geri verecektir.

YORUM: Bunu isteme sebebimizi yukarıda söylemiştik. Doğu Trakya'nın Yunan işgalinde olması ve oradaki Türklerin katliama uğrayacağı korkusu.

- İstanbul ve boğazlar, TBMM Hükümeti tarafından yönetilecek ancak İtilaf Devletleri'nin askerleri kesin barış imzalanana kadar İstanbul'da kalacaktır.

YORUM 1: Boğazlar ve İstanbul savaşmadan kazanıldı.

YORUM 2: İtilaf Devletleri, Boğazlar ve İstanbul'u TBMM'ye bırakarak İstanbul Hükümeti'nin sona erdiğini kabul etmişlerdir.

YORUM 3: Böylece Osmanlı Devleti HUKUKEN sona ermiştir.

- Türk ordusu barış imzalanana kadar Çanakkale ve Kocaeli yarımadasında belirtilen çizgide duracaktır.

ANTLAŞMANIN ÖNEMİ

- Kurtuluş savaşı askeri olarak sona erdi, Kurtuluş savaşının diplomatik safhası başladı.
- Türk-Yunan sınırı çizildi. (Meriç nehri)
- Doğu Trakya, Boğazlar ve İstanbul savaşmadan kazanıldı.
- İtilaf Devletleri, Boğazlar ve İstanbul'u TBMM'ye bırakarak İstanbul Hükümeti'nin sona erdiğini kabul etmişlerdir.
- Bundan sonra yapılması gereken sağlam ve esaslı bir barış anlaşması yapmaktır. Silahın yerini kalem aldı.
- İngiltere'de Lloyd George Hükümeti düştü.

KONU 9: LOZAN BARIŞ ANTLAŞMASI (24 TEMMUZ 1923)

Barış Konferansı ile ilgili Türkiye'yi bazı önemli meseleler beklemekteydi.

1. Konferans nerede toplanacak?

- Türkiye, konferansın İzmir'de toplanmasını istiyordu.
- Konferans İzmir'de toplanırsa Türkiye'yi Mustafa Kemal temsil etmek istiyordu.
- Ancak karşı taraf böyle bir konferansın tarafsız bir yerde toplanması gerektiğini savunmaktaydı.
- Türkiye, buna itiraz etmedi.
- Böylece konferansın, **tarafsızlığı ile ünlü İsviçre'nin Lozan kasabasında** toplanmasına karar verildi.

2. Türkiye'yi konferansta kim temsil edecek?

- Rauf Orbay bu konuda istekliydi. Mondros Ateşkesinin lekesini üzerinden temizlemek istiyordu.
- Ancak diğer yanda Mudanya gibi diplomatik bir başarı denebilecek antlaşmayı imzalamış İsmet İNÖNÜ vardı.
- İsmet Paşa bu konuda çok istekli olmamasına rağmen, Mustafa Kemal ona güveniyordu.
- Sonuçta **Dış İşleri Bakanı yapılan İsmet İnönü başkanlığında bir heyetin** Lozan'a gönderilmesine karar verildi.

3. İtilaf Devletleri Lozan Konferansına Osmanlı Hükümetini de davet etmişti.

- İtilaf Devletleri böylece iki taraf arasında görüş ayrılığı yaratmak ve bundan yararlanmak istiyordu.
- TBMM hükümeti için bu kabul edilemezdi.
- Buna izin vermemek için **1 Kasım 1922'de Saltanat kaldırıldı.**

DİKKAT: İtilaf Devletlerinin bu tutumu, Mudanya Ateşkes Antlaşması ile çelişmektedir. Çünkü Mudanya Ateşkesinde Osmanlı Devleti'nin hukuken sona erdiğini kabul etmişlerdi.

NOT: Bu konuyu daha ayrıntılı olarak siyasal alanda yapılan inkılaplar kısmında işleyeceğiz.

4. Türk Heyeti anlaşma için hangi konularda taviz verebilir? Hangilerinde asla taviz veremez?

Türk heyetinin asla taviz vermeyeceği iki konu:

- A. Ermeni yurdu
- B. Kapitülasyonlar

Konferansa Katılan Devletler:

- İngiltere,
- Fransa,
- İtalya,
- Yunanistan,
- Romanya,
- Japonya,
- Yugoslavya,
- Türkiye

Boğazlarla ilgili oturumlara katılmak üzere

- Sovyet Rusya ve
- Bulgaristan;

Gözlemci devlet statüsünde

- ABD yer almıştır.

I. Tur Görüşmeler

- 20 Kasım 1922'de başlayan Lozan Konferansı'nda İsmet İnönü'nün açılış konuşması çok önemlidir: “ Çok acı çektik, çok kan akıttık. Tek bir isteğimiz var: Bütün özgür uluslar gibi hür ve bağımsız olmak.”
- Ancak Konferansa katılan devletler aynı fikirde değildi.
- Bu yüzden, boğazlar, Musul, borçlar, kapitülasyonlar ve Karaağaç sorunları nedeniyle sonuca ulaşamadığı için görüşmeler 4 Şubat 1923'te kesildi.

Görüşmelere verilen arada;

- Türk orduları boğazlar ve Musul üzerine yürümeye hazırlandı.
- Durum gergindi ancak yeni bir savaşı hiçbir taraf istemiyordu.
- Lozan'a ara verilen dönemde İzmir I. İktisat Kongresi'ni toplayan Türkiye, gerekirse ekonomik bağımsızlık için savaşıacağını duyurdu. (Misak-ı İktisadi)

NOT: Bu konuyu ayrıntılı olarak ekonomi alanında yapılan inkılaplar konusunda işleyeceğiz.

II. Tur Görüşmeler

- 23 Nisan 1923'te ikinci tur görüşmeler başladığında İtilaf Devletleri daha uzlaşmacı bir tutum içine girmişlerdir.
- Çok çetin geçen görüşmeleri ardından 24 Temmuz 1923'te Lozan Barış Antlaşması imzalanmıştır.

LOZAN BARIŞ ANTLAŞMASINDA ALINAN KARARLAR

1. SINIRLAR

Batı Sınırı:

- Sınırımız Mudanya Ateşkes Antlaşması'ndaki şekliyle kabul edilmiştir.
- Meriç nehri iki ülke arasında sınır olarak belirlenmiş,
- Karaağaç kasabası Türkiye'ye verilmiştir.

Suriye Sınırı:

- 20 Ekim 1921'de Fransa ile imzalanan Ankara Antlaşması'ndaki şekliyle kabul edilmiş,
- Hatay Suriye'ye bırakılmıştır.

Irak Sınırı:

- Lozan'da çözülemeyen tek konudur.
- Musul konusu, daha sonra Türkiye ile İngiltere'nin aralarında yapacakları görüşmelere bırakılmıştır.

Doğu Sınırı:

- Kars Antlaşması'ndaki şekli ile belirlenmiştir.

2. EGE ADALARI

- Balkan Savaşları'yla elden çıkmış olan Ege Adaları İmroz ve Bozcaada dışında geri alınamadı.
- Ancak bu adaların Türk sınırına yakın olanları asker bulundurmuyacak ve herhangi bir askeri tesis kurulamayacaktır.

3. SAVAŞ TAZMİNATI

- Türkiye'nin maddi tazminat talebi reddedilmiş, Yunanistan'ın savaş tazminatı olarak Karaağaç kasabasını Türkiye'ye bırakmasına karar verilmiştir.
- Türkiye de I. Dünya Savaşı öncesi İngiltere'den sipariş ettiği ve parasını peşin ödediği iki gemiden vazgeçti.

4. KAPİTÜLASYONLAR

- Türk ulusunun gelişimini yüzyıllarca önlemiş olan, geri kalmışlığın simgesi haline gelen kapitülasyon, tüm sonuçlarıyla birlikte kaldırılmıştır.
- Bu karara bağlı olarak ülkemizde bulunan yabancı ticaret kuruluşlarının da Türk yasasına uyma zorunluluğu getirilmiştir.

5. DIŞ BORÇLAR

- 1845'te başlayan 1881'de Osmanlı ekonomisinin iflasına ve Duyun-u Umumiye'nin (Genel Borçlar İdaresi) kuruluşuna yol açan Osmanlı borçları zamanla daha çok artmıştır.
- Lozan Konferansı'nda Osmanlı İmparatorluğu'nun parçalanması sonucu kurulan yeni devletlere pay edilen Osmanlı borçlarından, Türkiye kendi payına düşeni kabul etti.
- Bu borçlar kâğıt para ve taksitle ödenecekti.

DİKKAT: Alacaklı devletlerin bunu kabul etmesi Yeni Türk Devleti'ne güvendiklerinin göstergesidir.

- Duyumu Umumiye İdaresi kaldırıldı.

6. AZINLIKLAR SORUNU

- Yeni Türk Devleti'nin sınırları içinde yaşayan tüm azınlıkların, Türkiye vatandaşı olduğu ilkesi benimsendi.
- Türk vatandaşları hangi haklara sahipse azınlıklar da o haklara sahip olacak, ayrıcalık tanınmayacaktı.
- Türkiye, azınlıkların uluslararası antlaşmalardan doğan haklarını kabul etti.

7. NÜFUS MÜBADELESİ SORUNU

- Mondros Ateşkes Antlaşması imzalanmadan önce Batı Trakya'da oturan Türklerle İstanbul'daki Rumlar dışında,
- Diğer bölgelerdeki Türkler ile Rumların yer değiştirmesi kararı alındı.
- Ancak bu konu Cumhuriyet döneminde de Türkiye ile Yunanistan arasında sorun olmaya devam etti.

8. YABANCI OKULLAR SORUNU

- Türkiye bu konuyu kendi iç meselesi olduğunu ve Lozan'da görüşülmesini kabul etmeyeceğini bildirdi.
- Yabancı okullar açık kalacak ama Türk kanunlarına bağlı kalacaktı.

9. BOĞAZLAR

- Boğazlar, başkanı Türk olan uluslararası bir komisyon tarafından yönetilecekti.
- Türkiye savaş durumunda boğazlarını silahlandırabilecekti.
- Barış zamanında ise her iki yakada da 20 km genişliğinde bir askersiz alan olacaktı.

10. PATRİKHANE SORUNU

- Türkiye, Kurtuluş Savaşı'ndaki politikası nedeniyle Fener Rum Patrikhanesi'nin ülke dışına çıkarılmasını istemiştir.
- Konferansta Türkiye'nin bu talebi kabul edilmedi ve Patrikhane Türk kanunlarına bağlı kalmak şartıyla açık bırakıldı.
- Patriğin tüm Ortodoksları temsil etme özelliği ve yetkisi yoktur. (Yani Ekümenik / Evrensel değil)

11. İSTANBUL'UN BOŞALTILMASI

- Lozan Antlaşması TBMM tarafından onaylandıktan 6 hafta sonra işgal kuvvetleri İstanbul'dan gidecekti.

MİSAK-I MİLLÎ'YE GÖRE ÇÖZÜMLENEMEYEN SORUNLAR

- Irak Sınırı – Musul
- Boğazlar (Daha sonra Misak-ı Millî'ye göre çözümlenebilmiştir.)
- Güney Sınırı – Hatay (Daha sonra Misak-ı Millî'ye göre çözümlenebilmiştir.)

OSMANLI'DAN KALMA ASIRLIK SORUNLAR

- Kapitülasyonlar çözüldü
- Dış borçlar çözüldü
- Azınlıklar çözüldü
- Patrikhane taviz verildi.
- Yabancı okullar çözüldü.
- Boğazlar taviz var. (Daha sonra Misak-ı Millî'ye göre çözümlenebilmiştir.)

LOZAN ANTLAŞMASI'NIN ÖNEMİ

- Lozan'la Türkiye'nin bağımsızlığı ve Misak-ı Millî sınırları bütün devletler tarafından tanınmıştır.
- Lozan, Mondros ve Sevr ile Türk ulusunun elinden alınmak istenen topraklarını ve bağımsızlığını geri getirdi.
- Ulusal sınırlar içinde yeni bir Türk Devleti'nin varlığı sağlandı ve dünyaya kabul ettirildi.
- I.Dünya Savaşı böylece kesin olarak sona erdi. I.Dünya Savaşı'nı sona erdiren antlaşmalar içinde günümüze kadar geçerliliğini koruyan tek antlaşmadır.
- Sevr Antlaşması ile doğu sorununu dilediği gibi çözmek isteyen İngiltere ve Fransa, Türkiye'nin isteklerine boyun eğmek zorunda kaldı.
- Türk ulusunun bu başarısı emperyalistlere karşı mücadele veren tüm mazlum uluslara örnek oldu ve güç verdi.
- Yeni Türk Devleti gerçekleştirmeyi düşündüğü inkılâplar için gerekli olan barış ortamına kavuşmuş oldu
- Daha sonraki dönemde bu barışın iki önemli eksikliği de giderildi. (Hatay ve boğazlar.)

Bununla birlikte bazı çevrelerde bu barış, eleştiri konusu olmaktadır.

Eleştiriler, özetle şu noktada toplanmaktadır:

- Batı Trakya'nın ve Ege Adaları'nın elde edilmemesi,
- Rum Patrikhanesi'nin İstanbul'dan çıkmaması ve
- Musul'u geri alamamış olmamız.

Bu eleştiriler

- İlk bakışta doğru gibi gözükse de olayın geçtiği zaman göz önünde bulundurulduğunda eleştirilerin haksız olduğu açıkça anlaşılır.
- Lozan'da geri alamadığımız Batı Trakya ile Ege Adaları zaten 1913 Londra Antlaşması hükümlerine göre Osmanlılar Dönemi'nde hukuksal olarak elden çıkmıştı. Onları almak için yapılacak savaşın belirli bir hukuksal gerekçesi kalmamıştı.
- Musul'u almak için çok uğraşıldı. Ancak bu uğraşlar İngiltere'nin kışkırttığı Şeyh Said İsyanı yüzünden boşa gitti.
- İstanbul'daki Rum Patrikhanesi Lozan'daki tüm çabalarımıza rağmen kaldırılmadı. 1926 Medenî Kanun'un kabulü ile patrikhanenin azınlıkları gerekçe göstererek Türkiye'nin iç işlerine karışma şansı kalmadı.